

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
ĐẠI HỌC ĐÀ NẴNG

TRỊNH TRUNG KIÊN

PHÁT TRIỂN CÔNG NGHIỆP
CHẾ BIẾN NÔNG SẢN TẠI TỈNH KON TUM

LUẬN ÁN TIẾN SĨ KINH TẾ

ĐÀ NẴNG - NĂM 2016

BỘ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO
ĐẠI HỌC ĐÀ NẴNG

TRỊNH TRUNG KIÊN

PHÁT TRIỂN CÔNG NGHIỆP
CHẾ BIẾN NÔNG SẢN TẠI TỈNH KON TUM

Chuyên ngành : Kinh tế công nghiệp
Mã số : 62.31.09.01

LUẬN ÁN TIẾN SĨ KINH TẾ

Người hướng dẫn khoa học:

GS.TS. Lê Thế Giới
PGS.TS. Nguyễn Hoà Nhân

ĐÀ NẴNG - NĂM 2016

LỜI CAM ĐOAN

Tôi cam đoan đây là công trình nghiên cứu độc lập của riêng tôi, về tính mới của Luận án và các số liệu chưa từng được công bố trong bất kỳ công trình nào khác.

Tác giả luận án

Trịnh Trung Kiên

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN	i
MỤC LỤC	ii
BẢNG QUI ĐỊNH CHỮ VIẾT TẮT	viii
DANH MỤC CÁC BẢNG	x
DANH MỤC CÁC HÌNH	xii
CHƯƠNG MỞ ĐẦU	xiii
1. Tính cấp thiết của đề tài nghiên cứu	xiii
2. Câu hỏi nghiên cứu	xiv
3. Mục tiêu nghiên cứu.....	xiv
4. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu của luận án	xiv
5. Phương pháp nghiên cứu.....	xiv
6. Tổng quan các nghiên cứu liên quan đến đề tài luận án	xvii
6.1. Những nghiên cứu trong nước	xvii
6.2. Các lý thuyết nghiên cứu của nước ngoài về vấn đề PTCN gắn với PTKT địa phương.....	xix
6.3. Những vấn đề còn tồn tại và khoảng trống để thực hiện nghiên cứu PTCN chế biến NS trong PTCN gắn liền với PTKT địa phương trong thời kỳ đẩy mạnh CNH, HĐH và hội nhập quốc tế.....	xx
7. Những đóng góp mới của Luận án.....	xxi
8. Kết cấu chung của Luận án	xxii
CHƯƠNG 1. CƠ SỞ LÝ LUẬN VỀ PHÁT TRIỂN CÔNG NGHIỆP CHẾ BIẾN NÔNG SẢN TẠI ĐỊA PHƯƠNG.....	1
1.1. KHUNG LÝ THUYẾT VỀ CN VÀ PTCN CHẾ BIẾN NS	1
1.1.1. Khung khái niệm về CN và PTCN chế biến NS	1
1.1.2. Một số quan điểm mới về PTCN chế biến NS	3
1.1.3. Khung lý thuyết về PTCN chế biến NS.....	7
1.2. ĐẶC ĐIỂM, PHÂN LOẠI VÀ VAI TRÒ CỦA CÔNG NGHIỆP CHẾ BIẾN NÔNG SẢN	11
1.2.1. Đặc điểm của công nghiệp chế biến nông sản.....	11
1.2.2. Phân loại công nghiệp chế biến nông sản.....	14
1.2.3. Vai trò của công nghiệp chế biến nông sản.....	16
1.3. NỘI DUNG PHÁT TRIỂN CÔNG NGHIỆP CHẾ BIẾN NÔNG SẢN TRONG PHÁT TRIỂN CÔNG NGHIỆP ĐỊA PHƯƠNG	17
1.3.1. Các mô hình PTCN chế biến nông sản tại địa phương	17
1.3.1.1. Mô hình PTCN chế biến NS tích hợp quy trình sản xuất và hoạt động thương mại khép kín.....	18

1.3.1.2. <i>Mô hình PTCN chế biến NS gắn liền với PTBV nông nghiệp</i>	20
1.3.2. Nội dung cơ bản của phát triển công nghiệp chế biến nông sản trong phát triển công nghiệp địa phương	24
1.3.2.1. <i>Xác định lợi thế so sánh phát triển ngành công nghiệp chế biến nông sản của địa phương</i>	24
1.3.2.2. <i>Tạo lập lợi thế cạnh tranh phát triển ngành công nghiệp chế biến nông sản của địa phương</i>	27
1.3.2.3. <i>Vai trò của chính quyền địa phương trong nghiên cứu hoạch định và tổ chức thực hiện chính sách PTCN chế biến NS</i>	31
1.4. CÁC YẾU TỐ ẢNH HƯỞNG ĐẾN SỰ PHÁT TRIỂN CÔNG NGHIỆP CHẾ BIẾN NÔNG SẢN TẠI ĐỊA PHƯƠNG	34
1.4.1. Các yếu tố đầu vào.....	34
1.4.2. Các nhóm yếu tố về thị trường địa phương	35
1.4.3. Các ngành công nghiệp hỗ trợ của địa phương	36
1.4.4. Chiến lược ngành và đặc điểm cạnh tranh của DN trong ngành.....	37
1.4.5. Yếu tố sự thay đổi.....	38
1.4.6. Vai trò của nhà nước.....	38
1.4.7. Vai trò của chính quyền địa phương.....	39
1.5. KHUNG PHÂN TÍCH VÀ HỆ THỐNG TIÊU CHÍ ĐÁNH GIÁ SỰ PTCN CHẾ BIẾN NS ĐỊA PHƯƠNG	40
1.5.1. Khung phân tích PTCN chế biến NS địa phương	40
1.5.2. Hệ thống tiêu chí đánh giá sự phát triển công nghiệp chế biến nông sản của địa phương.....	42
1.5.2.1. <i>Tiêu chí đánh giá phát triển công nghiệp chế biến nông sản trên cơ sở đánh giá điều kiện và đặc điểm của địa phương</i>	42
1.5.2.2. <i>Tiêu chí xác định lợi thế so sánh các sản phẩm trong ngành công nghiệp chế biến nông sản</i>	43
1.5.2.3. <i>Các chỉ tiêu, tiêu chí đánh giá năng lực cạnh tranh ngành</i>	44
1.5.2.4. <i>Tiêu chí đánh giá chính sách PTCN tại địa phương</i>	47
1.6. KINH NGHIỆM CỦA MỘT SỐ QUỐC GIA TRONG PHÁT TRIỂN NGÀNH CÔNG NGHIỆP CHẾ BIẾN NÔNG SẢN.....	52
1.6.1. Kinh nghiệm của Hoa Kỳ	52
1.6.1.1. <i>Tập trung phát triển các nông sản có lợi thế cạnh tranh</i>	52
1.6.1.2. <i>Đẩy mạnh ứng dụng tiến bộ khoa học – công nghệ vào sản xuất và chế biến nông sản</i>	52
1.6.2. Kinh nghiệm của Malaysia	53
1.6.3. Kinh nghiệm của Singapore	55
1.6.4. Kinh nghiệm của Indonesia	56

1.6.5. Kinh nghiệm của Philippines.....	57
1.6.6. Kinh nghiệm của Thái Lan	58
1.6.7. Kinh nghiệm sản xuất, chế biến nông sản điển hình tại Việt Nam	59
1.6.8. Bài học kinh nghiệm cho PTCN chế biến NS tại địa phương	62
Kết luận chương 1	64
CHƯƠNG 2. THỰC TRẠNG PHÁT TRIỂN CÔNG NGHIỆP CHẾ BIẾN NÔNG SẢN TẠI TỈNH KON TUM.....	65
2.1. ĐIỀU KIỆN TỰ NHIÊN, KINH TẾ - XÃ HỘI TỈNH KON TUM	65
2.1.1. Các điều kiện tự nhiên	65
2.1.2. Về kinh tế, xã hội.....	66
2.2. THỰC TRẠNG PHÁT TRIỂN NGÀNH CÔNG NGHIỆP CỦA TỈNH KON TUM.....	67
2.2.1. Tiềm năng phát triển ngành công nghiệp tỉnh Kon Tum	67
2.2.1.1. <i>Những tiềm năng, thế mạnh, lợi thế phát triển ngành công nghiệp</i>	67
2.2.1.2. <i>Đánh giá việc khai thác, phát huy những tiềm năng, thế mạnh để phát triển KTXH ở Kon Tum trong thời gian vừa qua</i>	67
2.2.2. Hiện trạng phát triển công nghiệp tỉnh Kon Tum.....	68
2.2.2.1. <i>Số lượng cơ sở CN, tiểu thủ CN theo thành phần KT</i>	68
2.2.2.2. <i>Phân loại theo phân ngành CN</i>	69
2.2.3. Lực lượng lao động công nghiệp - tiểu thủ công nghiệp.....	69
2.2.3.1. <i>Diễn biến phân bố lao động theo các thành phần kinh tế và ngành kinh tế</i>	69
2.2.3.2. <i>Diễn biến lao động theo trình độ</i>	70
2.2.4. Tình hình đầu tư cho công nghiệp - tiểu thủ công nghiệp.....	70
2.2.4.1. <i>Diễn biến vốn đầu tư cho công nghiệp - tiểu thủ công nghiệp</i>	70
2.2.4.2. <i>Tổng giá trị tài sản cố định của toàn ngành công nghiệp</i>	71
2.2.5. Kết quả hoạt động của công nghiệp	71
2.2.5.1. <i>Giá trị sản xuất công nghiệp và mức tăng trưởng phân theo thành phần kinh tế</i>	71
2.2.5.2. <i>Giá trị tăng thêm của ngành công nghiệp</i>	74
2.2.5.3. <i>Sản phẩm chủ yếu của công nghiệp tiểu thủ công nghiệp</i>	74
2.2.5.4. <i>Giá trị hàng hoá xuất khẩu của ngành CN</i>	75
2.2.5.5. <i>Hiệu quả của sản xuất kinh doanh của ngành CN</i>	75
2.2.6. Đánh giá trình độ công nghệ của các thành phần kinh tế.....	76
2.2.7. Chuyển dịch cơ cấu công nghiệp.....	76
2.2.7.1. <i>Chuyển dịch theo vùng lãnh thổ</i>	76
2.2.7.2. <i>Chuyển dịch theo cơ cấu ngành</i>	77
2.2.8. Hiện trạng phát triển khu, cụm công nghiệp Kon Tum.....	78

2.2.9. Đánh giá chung về hiện trạng công nghiệp	78
2.2.9.1. Những mặt được và nguyên nhân	78
2.2.9.2. Những tồn tại và nguyên nhân	79
2.3. TÌNH HÌNH SẢN XUẤT NÔNG SẢN CHỦ LỰC VÀ PHÁT TRIỂN CÔNG NGHIỆP CHẾ BIẾN NÔNG SẢN TỈNH KON TUM	80
2.3.1. Tình hình sản xuất nông sản chủ lực	80
2.3.1.1. Ngành trồng cây hàng năm.....	80
2.3.1.2. Ngành trồng cây lâu năm.....	82
2.3.1.3. Ngành chăn nuôi	85
2.3.1.4. Các yếu tố ảnh hưởng tới sản xuất NS chủ lực tỉnh Kon Tum.....	87
2.3.2. Thực trạng PTCN chế biến NS tại tỉnh Kon Tum	87
2.3.2.1. Sản phẩm cao su	88
2.3.2.2. Sản phẩm cà phê	89
2.3.2.3. Sản phẩm tinh bột sắn.....	89
2.4. PHÂN TÍCH, ĐÁNH GIÁ NỘI DUNG PHÁT TRIỂN CÔNG NGHIỆP CHẾ BIẾN NÔNG SẢN TẠI TỈNH KON TUM	90
2.4.1. Xác định lợi thế so sánh để phát triển công nghiệp chế biến nông sản trong phát triển kinh tế tỉnh Kon Tum.....	90
2.4.1.1. Xác định lợi thế của tỉnh Kon Tum	91
2.4.1.2. Vai trò của chính quyền tỉnh trong phát huy lợi thế so sánh phát triển công nghiệp chế biến nông sản	93
2.4.1.3. Đánh giá tình hình sản xuất, chế biến và xuất khẩu hàng nông sản chủ lực (cà phê, cao su) của tỉnh Kon Tum.	97
2.4.2. Tạo lập lợi thế cạnh tranh thúc đẩy phát triển các sản phẩm công nghiệp chế biến nông sản tại tỉnh Kon Tum.....	104
2.4.2.1. Phân tích, đánh giá việc tạo lập lợi thế cạnh tranh phát triển công nghiệp chế biến nông sản sản tỉnh Kon Tum	105
2.4.2.2. Phân tích các chỉ tiêu đánh giá năng lực cạnh tranh công nghiệp chế biến nông sản tại tỉnh Kon Tum	119
2.4.3. Đánh giá chính sách PTCN chế biến nông sản tỉnh Kon Tum.....	120
2.4.3.1. Đánh giá chính sách theo cách tiếp cận 3 giác độ	121
2.4.3.2. Đánh giá chính sách theo 7 tiêu chí cơ bản	122
2.4.3.3. Đánh giá quá trình hoạch định chính sách PTCN chế biến nông sản	128
2.4.3.4. Đánh giá tổ chức thực hiện chính sách	129
2.4.3.5. Đánh giá chung về chính sách phát triển công nghiệp chế biến nông sản tỉnh Kon Tum	134

2.4.4. Phân tích, đánh giá các yếu tố ảnh hưởng tới phát triển công nghiệp chế biến nông sản tại tỉnh Kon Tum	137
2.4.5. Một số vấn đề đặt ra trong PTCN chế biến nông sản tỉnh Kon Tum	139
Kết luận chương 2	141
CHƯƠNG 3. GIẢI PHÁP PHÁT TRIỂN CÔNG NGHIỆP CHẾ BIẾN NÔNG SẢN TỈNH KON TUM	142
3.1. QUY HOẠCH PHÁT TRIỂN CÔNG NGHIỆP TỈNH KONTUM GIAI ĐOẠN 2015 - 2020, ĐỊNH HƯỚNG ĐẾN NĂM 2025	142
3.1.1. Quan điểm phát triển công nghiệp.....	142
3.1.2. Các mục tiêu phát triển công nghiệp	142
3.1.3. Các định hướng phát triển công nghiệp.....	143
3.1.4. Các phương án phát triển.....	143
3.1.5. Luận chứng và lựa chọn phương án phát triển ngành công nghiệp.....	144
3.1.6. Quy hoạch PTCN chế biến NS tỉnh Kon Tum	144
3.1.6.1. Định hướng phát triển	144
3.1.6.2. Quy hoạch CN chế biến NS và thực phẩm.....	145
3.2. CƠ HỘI, THÁCH THỨC VÀ SỰ LỰA CHỌN MÔ HÌNH PHÁT TRIỂN CÔNG NGHIỆP CHẾ BIẾN NÔNG SẢN TẠI TỈNH KON TUM.....	150
3.2.1. Cơ hội và thách thức đối với sự phát triển công nghiệp chế biến nông sản vùng Tây Nguyên trong hội nhập kinh tế quốc tế	150
3.2.1.1. Cơ hội.....	150
3.2.2.2. Thách thức	151
3.2.2. Lựa chọn mô hình phát triển công nghiệp chế biến nông sản và cách thức tổ chức tại tỉnh Kon Tum.....	153
3.3. GIẢI PHÁP PHÁT TRIỂN CÔNG NGHIỆP CHẾ BIẾN NÔNG SẢN TỈNH KON TUM	155
3.3.1. Giải pháp tích hợp các mô hình triển khai hình mẫu mới trong chiến lược phát triển ngành	155
3.3.1.1. Giải pháp nghiên cứu áp dụng mô hình PTCN chế biến NS tích hợp quy trình sản xuất và hoạt động thương mại khép kín	155
3.3.1.2. Giải pháp nghiên cứu áp dụng mô hình PTCN chế biến NS gắn liền với PTBV nông nghiệp	156
3.3.2. Giải pháp nâng cao khả năng sản xuất ngành công nghiệp chế biến nông sản tỉnh Kon Tum	160
3.3.2.1. Tăng cường công tác quy hoạch và quản lý quy hoạch.....	160
3.3.2.2. Phát huy lợi thế so sánh của tỉnh, tạo nguồn nguyên liệu cho phát triển công nghiệp chế biến nông sản phù hợp với yêu cầu của thị trường	160
3.3.2.3. Nâng cao khả năng sản xuất ngành CN chế biến NS	161

3.3.3. Giải pháp về thị trường.....	162
3.3.3.1. Tạo lập và mở rộng thị trường tiêu thụ	162
3.3.3.2. Nâng cao năng lực cạnh tranh ngành và sản phẩm	162
3.3.3.3. Chiến lược phân phối.....	163
3.3.4. Giải pháp tạo lập môi trường kinh doanh thuận lợi, thông thoáng	164
3.3.4.1. Về cải cách thủ tục hành chính, nâng cao năng lực điều hành ..	164
3.3.4.2. Về tiếp cận các nguồn lực	164
3.3.4.3. Cải thiện môi trường kinh tế vĩ mô	165
3.3.4.4. Cải thiện năng lực cạnh tranh cấp tỉnh (PCI)	165
3.3.4.5. Xúc tiến thương mại	165
3.3.5. Giải pháp về cơ sở hạ tầng, khoa học công nghệ và các dịch vụ hỗ trợ của chính quyền địa phương	166
3.3.5.1. Giải pháp về cơ sở hạ tầng	166
3.3.5.2. Giải pháp ứng dụng khoa học công nghệ.....	167
3.3.5.3. Giải pháp đào tạo, phát triển nguồn nhân lực	168
3.3.5.4. Giải pháp nâng cao nhận thức của các cấp, các ngành và toàn xã hội về PTCN chế biến NS và phát triển NS chủ lực.....	169
3.3.5.5. Giải pháp đẩy mạnh liên kết kinh tế	169
3.3.5.6. Giải pháp công khai minh bạch hóa thông tin kinh tế - tài chính	170
3.3.6. Hoàn thiện một số cơ chế, chính sách PTCN chế biến NS	171
3.3.7. Giải pháp phát triển kinh doanh bền vững cho các doanh nghiệp chế biến nông sản	172
3.3.8. Một số kiến nghị với UBND tỉnh Kon Tum về PTCN chế biến NS	175
Kết luận chương 3	177
KẾT LUẬN	178
DANH MỤC CÁC CÔNG TRÌNH NGHIÊN CỨU	180
DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	182
PHỤ LỤC	190

BẢNG QUI ĐỊNH CHỮ VIẾT TẮT

ACFTA	Hiệp định mậu dịch tự do ASEAN – Trung Quốc
ADB	Ngân hàng Phát triển Châu Á
AFTA	Hiệp định mậu dịch tự do ASEAN
APEC	Diễn đàn kinh tế châu Á – Thái Bình Dương
ASEAN	Hiệp hội các nước Đông Nam Á
ATTP	An toàn thực phẩm
BT	Hợp đồng xây dựng - Chuyển giao
BTA	Hiệp định Thương mại Việt Nam - Mỹ
BTO	Hợp đồng xây dựng - Chuyển giao - Kinh doanh
BOT	Hợp đồng xây dựng - Vận hành - Chuyển giao
BVMT	Bảo vệ môi trường
CB	Chế biến
CN	Công nghiệp
CNH	Công nghiệp hóa
DN	Doanh nghiệp
DNNN	Doanh nghiệp nhà nước
DNNNN	Doanh nghiệp ngoài nhà nước
DNNVV	Doanh nghiệp nhỏ và vừa
ĐT	Đầu tư
ĐTNN	Đầu tư nước ngoài
FAO	Tổ chức lương thực thế giới
FDI	Đầu tư trực tiếp nước ngoài
FTA	Hiệp định thương mại tự do
GTGT	Giá trị gia tăng
GTSX	Giá trị sản xuất
GTSXCN	Giá trị sản xuất công nghiệp
HDH	Hiện đại hóa
HĐND	Hội đồng nhân dân
HTX	Hợp tác xã
IFAD	Tổ chức phát triển nông nghiệp thế giới
LLLĐ	Lực lượng lao động